

K I R I - K O O L



PIISKOP DR. JOHAN KÖPP

PIISKOPI LÄKITUS LASTELE

Armsad lapsed! Jõulu ajal kuuleme ja loeme suurest rõõmusest, mis peab saama kõigile rahvale - L u u k a ev. 2, 10.

Mida üleb see rõõmukuulutus meile? Sellest on palju kõnelda, aga ma tahaksin, et sina, kes sa oled ja kus sa ka elad, võtaksid praegu oma südamesse ühe tõe. See on: jõululaps Jeesus tuli taeva Isa juurest ja elas siin maa peal inimeste keskel. Ta võis nõnda õigusega enese kohta ütelda: mina ja Isa oleme üks. Ja nii ta kõneles Jumalaga kui Isaga oma maise elu päevadel ning siit lahkudes ta võis kindlas usus paluda: Isa, ma tahan, et kus mina olen, ka nemad oleksid minu juures, keda sa mulle oled andnud...

See on tema rõõmusõnum meile, et meiegi tohime ja võime alati teada ja uskuda, et Jumal on meie juures ja meie oleme tema juures, ehkki me teda oma ihusilmadega ei näe. Tema on meie juures siis, kui teeme oma tööd, olgu see ka nii väike kui tahes. Ja kui tunneme, et jõud on nõrk, siis teame, et Jumal ei keela oma abi sellele, kes käib ühes Jeesusega ja annab palves oma elu ja töö Jumala kaitse alla lastes ennast kõiges juhatada Jumala sõnast... Ja me teame, et tohime kõnelda taeva Isaga ka siis, kui süda on raske ja muremõtted teevad vaeva, olles kindlad selles, et meie palve ning vaiksemgi südame õhkamine ulatab Tema südame juurde. Ja kui kord lõpeb maine tee, siis on meile Jeesuse läbi valmistatud igavene kodu taeva Isa majas. Nii on Jeesus toonud meile kõige suurema õiguse, see on Jumala lapse õiguse ja me oleme tema läbi vastu võetud Jumala suure pere liikmeks.

Aga selle pere liikmetele on ta ka andnud sügavama ja õilsama käsu: Armastage Jumalat ja üksteist!

Armsad lapsed! Me võime õppida jõululapselt Jeesu - selt väga palju. Praegu ütleksin vaid lühidalt: Armasta oma isa ja ema nende sõna kuuldes ja neile rõõmu valmistades oma hea käitumisega kodus ja koolis ja kus sa ilial oled. Ole hea teiste inimeste vastu, kellega ühes tuleb käia oma teed. Ja edasi: Jää ustavaks oma rahvale, nagu Jeesus seda oli oma maises elus. Meie elame võõraste rahvaste keskel ja õpime nende keelt kõnelema samuti palju muud, mis on elus tähtis ja kasulik.

Emakeel ei ole ega tohi olla nagu vastumeelne koorem, mis eneselt maha raputatakse või väärtusetu asi, mis kõrvale heidetakse ja varsti unustatakse. Ei sugugi mitte, vaid emakeel on üks kallimaid varasid, mis Jumal meile meie esivanemate kaudu on andnud. See on keel, millest laulik Ado Reinvald tunnistas nii lihtsalt ja südamlilikult:

Sel keelel ema kiigutas
Mind õhtul magama,
Sel keelel rääk'sin eluaeg
Ma taeva Isaga.

Nagu isa ja ema ning esivanemate halvaks panemine ja põlgamine on paha ja inetu tegu Jumala ja inimeste ees, nii on seda ka emakeele halvaks panemine ja põlgamine. Kes teist, armsad lapsed, tahaks seesugust süüdi enese peale võtta?

Ja nii täna mõteldes jõululapsele Jeesusele ütleme iseenele ja üksteisele ühe laulusalmiga, mille ma õppisin rohkem kui 70 aasta eest:

Laps, enam kui muud armasta
Sa kodu isa-emaga,
Ja oma kallist kodumaad
Ning üle kõige Jumalat.

Nende sõnadega soovin teile kõigile, armsad eesti lapsed, häid, rõõmsaid ja õnnistatud jõulupühi!

Stockholmis,
jõulude ootel 1955.

Piiskop Joh. Köpp.

ARMAS JÕULUVANA!
SELLEL AASTAL JÄLLE TULE!
EI ME UKSI SULLE SULE.
OLE MEIE KÜLALINE,
KÜLALINE IMELINE!

LUGEMINE LÄHEB HÄSTI,
NAGU KOOLIS SEDA KÄSTI.
ÜTLEN PEAST KA MÕNED SALMID,
JUTUSTANGI LOOD JA VALMID.
KUULAN EMA SÕNA IKKA.
VALMISTAN TAL ÕNNERIKKA
ELU KODU. NII ON TEMAL
SÜDA RAHUL - MUL JA EMAL.

SUUR ON MINU PALVE SULLE:
LUBA SEDA TÄITA MULLE!
KÜLASTA ME KODU KAUGEL,
KUS ON LASTEL PISAR LAUGEL!
VÄHENDA SA NENDE VALU!
TAEVATAATI HÄRDALT PALU,
LOOTUS ET NEIL JÄLLE LOIDAKS,
VABA KODU VARSTI KOIDAKS!
KÕIKIDE EESTI LASTE NIMEL

E L L E A

JÕULUKUU ÜLESANNE

1. Mis kuul ja kuupäeval on jõulud?
2. Miks pühitsetakse jõulusid?
3. Mitu päeva pühitseti Eestis jõulusid?
4. Mitu päeva pühitsetakse sellel maal, kus praegu elad?
5. Millega kaunistati eluruume jõuluajal Eestis?
6. Millega kaunistatakse sellel maal?
7. Mida riputati ehteks jõulupuu külge Eestis?
8. Nimeta erinevusi kodumaa ja selle maa kaunistamisel?
9. Milliseid erilisi jõulutoite valmistati kodumaal?
10. Millised jõulutoidud on tarvitusel siin?
11. Millised toimingud leiavad veel aset jõuluõhtul?
12. Avalda oma arvamine, miks tehakse kingitusi?
13. Miks saadetakse tuttavatele jõulukaarte?
14. Milliseid kingitusi said sina jõuluks?
15. Milliseid kingitusi tegid sa teistele? Emale?
16. Millised erikombed kehtisid Eestis taludes?
17. Keda ootasid eesti lapsed eriti jõuluõhtul?
18. Kuidas nimetatakse seda külalist siin maal?
19. Keda ootavad eesti lapsed ka siin maal olles?
20. Kirjutage oma soovid Jõuluvanale, siis on temal kergem otsustada, mida teile tuua!

KUNI 10-AASTASTELE !



Ülesanne. On antud 20 tarvitatud tikku. Võta siit 10 tikku ära nii, et neli jääb järele! Kuidas on see võimalik? Teata meile ilusa ja selge kirjaga! Õigete lahendajate nimed trükime "Kiri-Koolis". Palume teatada, kas varjuni mi või pärisnimi ja kui vana!

JÕULUKS KÜLLA !

Juba nädalapäevad enne jõulupühi isa teatas pidulikult; jõuluks sõidame Sillaotsa tallu külla. Küll olid need jõlueelsed päevad oodates pikad! Siisi - jõululaupäev saabus! Isa oli hobuse rakendanud suure ree ette, millele oli nn. "kanakorv" peale pandud, et lapsed maha ei libiseks. Isa, ema ja vanem õde istusid ees, teised - neli last - istusid kanakorvis põhkudes kaetud karvatekiga.

Kellad helisesid rõõmsalt aitsade küljes ja üle kanakorvi tagumise ääre lehvis uhke väljaõmmeldud ja pidulik vaip. See oli tore lõbusõit!

Sillaotsal ootas meid palju üllatusi! Suures kamburis olid õled põrandal! Küll lasti uperpalli, küll poksiiti õlgedest keeratud "patsidega"!

Lauad olid kaetud rikkalikult roogadega, kus ei puudunud sült, seapraad ja hapud kapsad. Verivorstid särisesid kerisel. Vanemad inimesed jõid koduõlut, lastele anti joogiks virret.

Just nagu oleks see kõik alles eile olnud!

R. V.

Kirjuta välja tundmatud sõnad ja küsi seletust!

Jõulud Vargamäel.

A. H. Tammsaare.

Mäel tõid poisid juba varakult õled sisse — eeskambri sooja müüri äärde ja kõik noored valmistusid kirikusse minema, sest ilm oli ilus ja pehme, hoiu hobuohje kas või palja käsi. Ja ei olnud Vargamäel midagi veetlevamat kui rakendada hobused jõuluõhtul pikkade regede ette, mis valgeid õlgi täis, õlekubu istekski, laduda lapsi peale, nii palju kui mahub ja nii palju kui hobune veab — sest selleks jätkus lapsi Vargamäel — ja siis minna mäelt alla ikka sinnapoole, kus helisevad talvises karges õhus kumedad kellad üle soode ja rabade, üle väljamägede ja hoonete, üle soosaarte ja nende metsatukkade, mis lumikatte all vastu

ei helise, vaid pisut ainult mütsuvad, nagu löödaks raske asjaga kuhugi pehmesse paika.

Tänavu sõideti Eesperest kahe hobusega ja reega ning sõitjaiks olid vanuse järgi: Liisi, Maret, Andres, Indrek, Ants ja Liine. Tiiu ja Kadri pidid koju jääma — isale ja emale appi ahju kütma ja vorste kerisele panema, sest ei võinud ju ometi toad seepärast ilma magusa haisuta ja kõrval meelitava särinata jääda, et kõik tahtsid minna lähedalt kuulama kirikukelli. Nõnda seletas Mari kahele väikele nende kojujäämist jõuluõhtul.

Suuremad aga asusid regedele — Liisi, Andres ja Liine ühele, Maret, Indrek ja Ants teisele ja esimeste regi sõitis noore hobusega ees, teistel polnud muud kui las vana mära lõikab noorele järele, nii et polnud teda vaja sundida ega juhtida. Liinele ja Antsule aeti isa ja ema suured kasukad selga ja nende raskuse all istusid nad regedel nagu kägarad. Aga sest polnud midagi, hea oli ikkagi sõita ja nad asetati keset rege suuremate vahele, et nad pimedas kogemata ühes kasukatega ei kaoks. Kiriku juures pugesisid nad putukatena oma raskest kestast välja ja läksid kirikusse — võimalikult altarile lähemale, et näeksid ligidalt jõulupuud ja tunneksid põlevate küünalde magusat lõhna.

Liine oli täna esimest korda kirikus ja temal oli siin nii palju vahtida, et ta ainsatki sõna õpetaja suust tähele ei pannud, isegi siis mitte, kui ta üksisilmi tema suu küljes rippus. Oreli mängima hakates püüdis ta oma silmad koori poole pöörata, aga ei saanud — nii paksult oli ema talle kodus mitmesuguseid ritikuid-rätikuid ümber sidunud. Katsum kogu keha pöörata, aga kirik oli sedavõrd täis kiilutud, et seisti kui silgud tünnis. Nõnda ehk oleks pidanudki ta kuni lõpuni seisma, ilma et oleks näinud orelit ja selle kõrval seisvat suure häälega meest, kes laulis, nagu puhuks ta karjapasunat. Õnneks oli Liisi tema kõrval ja Liisi kõrval Oru Joosep, et Liisiga ühest raamatust jõuluõhtul laulda,

ning Joosep see oligi, kes Liinele parajal ajal appi sai, nii et ta nägi orelit ja kõike. Selle eest poleks aga Joosepi oma väike vend mitte kui midagi näinud, sest Joosep oli tema Liisi pärast sootuks unustanud. Kuid temale sai appi Liisi ja nõnda maitstes ka Joosepi väike vend õiget jõulurõõmu.

Vahtis Liine nii palju kui vahtis, aga miski ei pannud teda nõnda imestama kui altari ees seisev kuusk, üleni küünlaid täis. Kuidas oli küll nii suur puu kirikusse saadud ja kuidas oli ta siin püsti aetud? Küünalde panemine oli juba kergem töö, sest seda võisid teha väikesed poisid, kes selleks ronisid kuuse otsa. Jah, seda oleks võinud teha nende Ants ja Indrekki, ehk küll viimane tahtis juba liiga suur olla. Aga nii suurt kuuske kirikusse tuua ja ta sinna püsti panna, seda ei suutnud Ants ja Indrek kahekesigi. Võib-olla said ehk Andres ja isa niisuguse kuuse vastu, nemad ehk kahekesi küll, aga teised mitte.

Neist oma mõtteist rääkis Liine pärast ka Antsule. Aga sel olid pisut teissugused arvamised, sest ta ütles:

„Oh mis see tänavune kuusk põlnud midagi, ükskord enne oli palju suurem!“

„Veel suurem?“ imestas Liine. „Kui suur? Nagu Jõesaare kõige suuremad?“

„Nii suur jüst mitte,“ ütles Ants, „nii suurt kuuske põlegi mujal, kui see kõige suurem seal.“

„Kas seda saaks kiriku viia?“ küsis Liine.

„See ei mahu ju,“ vastas Ants.

„Aga kui teeks niisukese kiriku, et mahuks, kas siis saaks?“

„Ei, seda Jõesaare suurt ei saa keegi kiriku.“

„Andres ega isa ega keegi?“

„Mitte keegi! See meie kuusk on nii suur, et ei keegi,“ kinnitas Ants.

„Ja küünlaid ei saaks ka külge?“

„Küünlad ehk saaks, kui otsa roniks.“

„Kui õige paneks niisukesele küünlad külge!“ unistas Liine. „Paneks külge ja pistaks kõik korruga põlema. Paneks meie vana suure kuuse Jõesaares kohe küünlaid täis ja siis... Kas põleks ilusti?“

„Kust sa niipalju küünlaid võtad?“ küsis Ants.

„Kui oleks, kui kirik annaks,“ ütles Liine. „Kui annaks niipalju, et võiks panna selle suurele ja kõigi teistele Jõesaares ja kui siis pistaks öösel pimedas kõik põlema, kas oleks siis valge nagu kirikus?“

„Nii valge ei oleks,“ arvas Ants. „Nii valge põle kuskil kui kirikus ja nii pikka kuuske ka ei ole kui on kirikutorn.“

„On ta pikem kui meie Jõesaare suur kuusk?“ küsis Liine, sest pimedas polnud ta ise kirikutorni pikkust saanud silmaga mõõta.

„Palju pikem,“ kinnitas Ants.

„Kas ulatab taeva?“

„Taeva ei ulata.“

„Aga kui paneks kirikutorni otsa meie suure kuuse, kas siis ulataks?“

„Siis ka ei ulata.“

„Aga kui kuuse ladvale paneks veel laua, laua peale tooli ja tooli peale reiaaluse suure redeli, kas siis ulataks?“

„Redel ei seisa ju tooli peal püsti, kukub maha,“ ütles Ants.

„Aga kui seisaks ja kui reiaaluse redeli otsa seaks toaredeli ja toaredeli otsa laudaredeli ja laudaredeli otsa aida-vahe redeli, kas siis ulataks?“

„Taeva ei ulata, taeva ei ulata miski, taevas on kõigest kõrgem, muidu ta põlekski taevas ja muidu läheks inimesed kõik taeva ja maa jääks tühjaks,“ seletas Ants.

„Põleks änam kedagi, kes loomi söödaks, karjas käiks ja aidaukse õhtul lukku keeraks ning võtme tuppä tooks,“ arvas Liine.

„Küll oled sa alles rumal,“ ütles Ants nüüd. Aga seda ei pannud Liine nagu täheleegi, vaid küsis kohe:

„Aga kas pilveni ulataks, kui kõik need asjad teineteise otsa paneks?“

„Pilveni ehk ulataks,“ ütles Ants.

„Miks siis inimesed maa pealt ära pilvesse ei lähe?“ küsis Liine. „Kas loomad seal süüa ei saa?“

„Sinuga ei maksa sellest rääkida, sina ei saa veel aru,“ ütles Ants ja lõpetas õega jutu.

Indrekul rippusid silmad peaaegu kogu jumalateenistuse Lunastaja kujul, mis paistis vaevalt läbi jõulupuu okste säravate küünalde vahelt. Juba varemalt oli ta seda kannataja kuju mitu korda vaadelnud, aga täna kiskus ta poisi silmad millegipärast eriti enda külge. Seejuures tulid tal nagu kogemata meelde Önnistegija sõnad, mida ta piibliloost lugenud:

„Laske lapsukesed minu juurde tulla ja ärge keelake neid mitte.“

MIDA JÕULUKS OSTA?

Ema ütles Kustile, milliseid toiduaineid ta peab poest tooma. Kusti kirjutas kõik ilusasti üles.

- | | |
|-------------|-------------------|
| 1. laak | 7. kokortvohi |
| 2. usujut | 8. maihapupi |
| 3. nirpe | 9. likutrade |
| 4. nugat | 10. grandipode |
| 5. ahilase | 11. agitrüppirt |
| 6. ahujusin | 12. sumadandeglim |

Märkus. Kusti, kes selle kauba poest tõi, on alles 8-aastane. Minu kätte sattus see paber juhuslikult. Kui Kusti oskas neid sõnu kirjutada, siis meie oskame neid ka lugeda.

V. R., Uus-Meremaa.

Palume teatada, mis Kusti ostis poest jõuluks!

ELUTÖÖ.

Valvetökkest saadetakse kaks sõdurit luurama. Sõdurid viskavad püssid rihmale, kohendavad padrunikotte ja lähivad. Öö on imeilus, taevast sügav ja tähed selged. Ülal, peade kohal lendavad kahurkuulid, põrisesed nagu hiiglaparmud.

Sõdurid istuvad mättale, kuulatavad ööd ja vaatlevad taevast. Seal ütleb üks:

»Kui ilus on seal ülal. Ei tahaks praegu surra. Kahju niisugusest ööst, taevast ja tähtedest. Tahaksin veel elada palju sääraseid öid, liikuda valgustatud saalides ja lõbutseda. Tahaksin, et minust kõneldaks, tahaksin täita oma elutöö, mis jääks mälestuseks tulevastele põlvedele. Sooviksin maetud saada toredusega, näha oma kalmuküngal ausamast. Nüüd aga jääb tegemata su elutöö, lange siin nagu Mooses, keegi ei tea pärast su hauda, kustub su mälestus.»

Ja vastab teine sõdur:

»Ei ole minul midagi selle vastu, et langeksin täna ja et ei teata minu hauda nagu Mooseselgi. Ei taha mina mälestussammast oma hauale. Mina loon oma tööga ja eluga ise endale mälestussamba. Ehk küll kaob mu nimi, ei teata mu kalmuküngast, jääb ometi mu elutöö — kodumaa parem tulevik. See on mu mälestussammast, mis ei ole kätega valmistatud. Selle olen ise loonud ja seda ei võta minult keegi. Ja tuleb aeg, millal valgustatud saalides ka minule — tundmatule sõdurile — lauldakse: »Uinuge, langenud vennad«. Jääb püsima meie elutöö, meie loodud kodumaa parem tulevik.»

Siis tõusid sõdurid mättalt, läksid täitma oma ülesannet.

Need sõdurid ei tulnud luurekäigult tagasi... langesid, ja nende hauda ei teata tänapäevani. Aga valgustatud saalides lauldakse neile: »Uinuge, langenud vennad...«

Ja püsib nende elutöö, nende endi loodud mälestussammast — vaba, parem kodumaa.

J. Parijõgi.

J Ü R I Ö Ö

Jüriöö vabastuskatse a. 1343. Kõige raskemaks kuninges eestlaste olukord Taani osas — Harju- ja Virumaal. Maa asetses kaugel Taani emamaast, läänimehed, keda siin oli palju rohkem kui piiskoppide ja eriti ordu aladel, hakkasid iseseisvalt oma õigusi laiendama. Tõsteti makse ja hakati maid ära võtma ähvardustega ning vägivallaga. Kohtupidamise õigused olid Taani vasallidel palju suuremad kui ordu alal. Sellist rõhutatud seisukorda ei tahtud enam kannatada, seda enam et õige värskena püsis rahva hulgas mälestus endisest ajast, millal oldi vabad ega tuntud võõrast võimu.

Nii tekkis Harjus kavatsus võõrad isandad maalt välja kihutada. Ja jüriööl (ööl vastu 23. aprilli) 1343 puhkeski mäss. Kõrge künka otsas süüdati märgutuli, mis kuulutas mässu algust. Kohe süüdati samasugused märgutuled üle maa — ja mässuliikumine algas. Toodi välja vanad relvad, koguneti salkadena mõisu ja losse hävitama. Karm ning range pidi saama kättemaks: ei tohtinud arnu anda ühelegi võõrale, olgu see mees või naine, noor või vana. Mõne päevaga põletati aadlike mõisad maha, käidi maa risti-rästi läbi ja hukati sakslasi, kes aga kätte saadi. Ka Padise klooster põletati ja 28 munku hukati.

Siis valiti neli vanemat ehk kuningat ja asuti nende juhatusel Tallinna piirama. Et aga omade jõududega ei arvatud Tallinnast jagu saavat, läkitati saadikud Soome Rootsilt abi paluma. Varsti tulidki saadikud tagasi ja teatasid, et Turu foogt on lubanud appi tulla.

Aga Harjus alustatud vabadusliikumine kandus ka Läänemaale. Sealgi põletati mõisaid ja hukati sakslasi ilma armu heitmata. Nii oli sakslaste häda suur. Kes kuidagi pääsis, see põgenes Tallinna või ordulossidesse varjule.

Nüüd saadeti palveid ordumeistrile ja paluti temalt

abi. Ordumeister Burchard von Dreileben, kes parajasti oli sõjaretkel venelaste vastu, lubaski tulla ja määras oma vägede kogumispäigaks Paide lossi. Ühtlasi saatis ta eestlaste juurde orduvenna, kes pidi teatama, et eesti saadikud tulgu pühapäeval peale ristipäeva (4. mail) Paide lossi läbirääkimisile. Ta tahaks teada, mis põhjus neil selleks mässuks oli. Kui sakslased on süüdi, siis tahtvat ta hoolega püüda, et kõik asjad saaksid jälle heaks.

Määratud ajaks tulevadki neli eesti kuningat ühes kolme sulasega Paide lossi. Nüüd küsib ordumeister: „Miks te nii armutult olete tapnud sakslasi, noori ja vanu?“ Üks kuningas vastab: „Nad on meid nii palju piinanud ja vaevanud, et me seda enam ei võinud sallida ega kannatada.“ Siis küsib jälle ordumeister: „Mis põhjusel te vaesed mungad Padises maha lõite?“ Aga kuningad vastavad: „Ka neil on süüd küllalt. Kui jääks veel üks küünrapikkune sakslane, peaks seegi surema. Kui ordumeister meid tahaks otseselt oma alamaiks võtta, siis oleme sellega nõus, aga ühtki junkrut ega härrat me ei taha.“ Nüüd ordumeister ütles: „Nii-suguseid mõrtsukaid ei taha mina karistamata jätta, kes on hakkama saanud säärase kuritööga, mida ei ole kuulnud maailma algusest peale. Teie jääte niikaua siia, kuni ma olen eestlasi karistanud ja tagasi tulen.“

Kui kuningad seda kuulsid, said nad vihaseks ja nõudsid, et neid lubataks oma väe juurde minna ja õnne katsuda ausas võitluses. Nüüd tekkis kuningail ja nende sulastel äge võitlus suures ülekaalus olevate ordurüütlitega, kusjuures langesid kõik neli kuningat ja nende kolm sulast.

Nüüd hakkab ordumeister oma vägedega Tallinna poole liikuma. Juba teel kohtab ta eestlaste väesalku. Et need on vähese arvulised, saab ta neist hõlpsasti

jagu. Tallinna alla jõudnud, alustab ordumeister läbirääkimisi, nagu tahaks ta asja rahulikult lõpetada. Sellega on eestlased ka nõus. Läbirääkimiste ajal paigutab ta aga osa oma mehi eestlaste seljataha, et neilt põgenemisvõimalused ära võtta. Siis algab lahing Sõjamäeraba ääres, kus eestlased suurele ülevõimule vastu ei saa — ja kaotavad. Neid langeb seal 3000. Aga eestlaste viha oli nii suur, et kui pärast lahingut Tallinna kodanikud tulid surnuid vaatama, siis üks haavatu, paljas ja alasti, kargas poolelusalts üles ja tungis ühele kodanikule kallale, nii et pidi selle peaegu ära tapma. Üks rüütel kargas vahele ja surmas eestlase lõplikult.

Mõne päeva pärast jõuavad kohale Soomest (Viiburist ja Turust) rootsi abiväed — kuid on juba hilja. Laevad peatuvad mõne päeva Tallinna sadamas ja lahkuvad siis.

Paari päeva pärast liikus ordumeister edasi Läänemaale, kus suuremaid võitlusi ei tulnud: eestlased püüdsid endid päästa põgenemisega sohu, rappa ja metsa.

Nii oli eestlaste vastuhakk Põhja-Eestis otsustavalt murtud. Nüüd tõusis sakslastele aga uus hädaoht Saaremaalt: kolm kuud hiljem kui mandril algas siin omakorda vabastuskatse. Toimides kokkulepitud plaani järgi, nagu varem harjulased, surmasid saarlased õhtul vastu jaagupipäeva (24. juulil) kõik kohalviibivad sakslased, nii noored kui vanad, uputasid preestrid merre ja asusid piirama Põide ordulossi. Loss alistus kaheksapäevase piiramise järele tingimusel, et piiratavad võivad vabalt liikuda. Piirajad siiski oma antud lubadust ei pidanud: lossist lahkuv meeskond visati kividega surnuks. Nähtavasti ei saanud siin vastuhakkamise juhid enam rahva suurest vihast jagu. Enne

mere kinnikülmumist talvel siiski ordu väed Saaremaale vastuhaku maha suruma ei pääsenud.

Ordumeistri väed käivad sügisel veel kord põhjalikult läbi Põhja-Eesti, karistavad veriselt mässulisi ja ruustakülli. Saksa ordumeistrilt saadakse abivägesid — ja järgmise a. veebruaris minnakse Saaremaale, kus murtakse ka saarlaste vastupanu.

Pärast Jüriöö mässu müüs Taani kuningas 1346. a. oma Eestis olevad alad Saksa ordule; aasta hiljem andis Saksa ordu nende valitsemise üle Liivi ordule.

J. Parijõgi jt.

1. Mis kuul ja kuupäeval on jüripäev? 2. Millised sündmused tavaliselt leidsid aset Eestis jüripäeval? 3. Miks kujunes eestlaste olukord raskeks Taani valitsuse all olevas osas — Harju- ja Virumaal? 4. Kes olid valitsejad ja kohtumõistjad? 5. Kuidas kasutasid läänimehed oma võimu? 6. Mida otsustati teha olukorra parandamiseks? 7. Kuidas kavatseti seda läbi viia? 8. Millised maakonnad võtsid osa ettevõtetest? 9. Kuidas toimisid meeletehetele aetud eestlased? 10. Milline oli eestlaste juhtkond? 11. Kelle poole pöördusid eestlased abipalvega? 12. Kuidas suhtusid rootslased palvesse? 13. Ütle oma arvamine abipalve saatmise asjus! 14. Kelle poole veel pöördusid eestlased abi saamiseks? 15. Millise ettepaneku tegi ordumeister? 16. Kuidas oleksid eestlased leppinud? 17. Milline oli ordumeistri vastus? 18. Kirjeldata eesti saadikute surma Paide lossis! 19. Kuidas toimis ordumeister Tallinna alla jõudes? 20. Millal tuli Rootsis abivägi? Miks nii hilja? 21. Kus toimus lahing Tallinna all? 22. Millal toimus Saaremaal vastuhakk? Milliste tulemustega? 23. Miks olid eestlased nii vihased ja karmid võitluses? 24. Kelle valdusse läks Põhja-Eesti pärast Jüriöö mässu? 25. Nimeta mõningaid põhjusi, miks nurjus eestlaste vabastuskatse! 26. Millise hea nõu sa annaksid eesti rahvale edaspidises võitluses oma maa ja rahva vabastamisel?

A. R.

RISTSÕNA-MÕISTATUS NR. 5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11			12	13			14		
15			16	17			18		
	19			20			21		
22			23			24			
		25					26	27	
28	29			30					31
32			33					34	
35				36		37	38		
	39						40		41
42			43		44		45		
46				47				48	

Püstiraadi:

- | | |
|--|--|
| <p>1. veld Pärnumaal,
 2. jõgi Saaremaal,
 3. naise nimi,
 5. kaksikvokaal,
 6. pühapäev kirikus,
 8. Viljandimaa,
 9. lakauks,
 10. muistsed varjendid Tartu lähedal,
 13. kihelkond Läänemaal,
 16. Emajõe harujõgi,
 20. ei ole torn,
 22. asundus Tartumaal,
 24. turbaraba Tartumaal,
 25. kihelkond Tartumaal,
 27. eesti kunstnik,
 29. kihelkond Virumaal,
 33. kihelkond Pärnumaal,
 34. mulkide rohvustoit,
 36. "rida" omast. käändes,
 37. puukiv põld,
 38. veekogu,
 41. sөөeriklane,
 42. kohustetäitja - lühend,
 44. kaksikkonsonant.</p> | <p>12. sadam Eesti-Läti piiril,
 14. veegaas,
 15. linn Tartumaal,
 17. taedi - omast. käändes,
 18. paistab kuivalgel kül,
 19. veld, kus peeti sõda möödunud sajandil,
 21. pesitseb tornides,
 22. noot,
 23. veld Harjumaal,
 25. peatus laulus,
 26. mitte-ileval,
 28. sadam Võrtsjärves,
 30. lepamets,
 31. kaksikvokaal,
 32. katab luid,
 34. "kes" murrakus,
 3. asjaajaja,
 37. merelind,
 39. idee,
 40. abikaasa ema omast. käändes,
 42. kaksikkonsonant,
 43. praks,
 45. "mbritseb pilti",
 46. kulu vastand,
 47. Eesti Vabariigi peakonsul USA-s,
 48. karje.</p> |
|--|--|

Põlkiraadi:

1. cementivabrik Virumaal,
 6. linn Võrumaal,
 11. veld Pärnumaal.

A. L.

Valjaandja: ÜEÜ Koolitoimikond

Toimetaja: mag. Ants Roos

Foto-õisetrukk: P. Kõlvik

Printed in U. S. A.